

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу **Чухловіної Валерії Валеріївни** за темою **«Корекція рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу в процесі фізичного виховання»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дослідження, її зв'язок з планами та напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними та галузевими науковими програмами. Багато дітей в нашій країні потребують допомоги у зв'язку із церебральним паралічем. Фізична культура посідає одне із основних місць у комплексі реабілітаційних заходів. За відсутності відповідних вправ можуть сформуватися контрактури і деформації суглобів, це призводить до спотворених поз і патологічних рухових стереотипів. Ці зміни призводять до порушень інших систем і органів організму. Тому фізичні вправи не просто важливі, а життєво важливі для дітей з церебральним паралічем.

Принцип індивідуалізації набуває ще більшої значущості у роботі з такими дітьми, позаяк їхні можливості дуже різняться і тому що зашкодити організму дитини з церебральним паралічем ще легше, ніж іншим. Проте до сьогодні показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості, можливості дітей зі спастичними формами церебрального паралічу не встановлені. Це ускладнює процес добору доцільних фізичних навантажень для такої дітей у процесі фізичного виховання. Тому дисертаційне дослідження Чухловіної В.В., спрямоване на розробку технології корекції рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу засобами фізичного виховання для оволодіння ними життєво необхідними руховими уміннями та навичками є актуальним.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до Зведеного плану

науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2012-2015 рр. у межах теми 3.7. «Вдосконалення біомеханічних технологій у фізичному вихованні і реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0111U001734) та згідно з тематичним планом наукових досліджень Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2016-2018 рр. «Науково-теоретичні засади вдосконалення процесу фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0116U003010). Це доводить високу соціальну значущість дисертаційного дослідження.

Внесок автора, як співвиконавця теми, полягав у науково-методичному обґрунтуванні, розробці та впровадженні технології корекції рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу з використанням засобів фізичного виховання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота викладу в опублікованих працях. Достовірність результатів дослідження забезпечується теоретичною обґрунтованістю технології; відповідним застосуванням і адекватним до поставлених завдань доббором методів наукового дослідження; аналізом і оцінкою достатнього обсягу теоретичного і експериментального матеріалу, з коректним використанням методів математичної статистики; позитивним ефектом від впровадження. Так автором проаналізовано 249 джерел (77 – іноземних авторів); вибірка обстежених складала 68 осіб на констатувальному і 50 на формувальному етапі дослідження (поділена на групи по 5-9 осіб). Через невелику кількість обстежуваних в групах для інтерпретації результатів пошукувач використовувала непараметричні методи математичної статистики. Основні положення дисертаційного дослідження викладені у 13 наукових працях, з них 8 опубліковані у фахових виданнях України, з яких 4 включено до міжнародної наукометричної бази та 5 публікацій апробаційного характеру.

Новизна наукових положень, їх значущість для науки і практики.

Дисертантом: - уперше розроблено технологію корекції рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу, структурними компонентами якої є мета, завдання, принципи, засоби, методи, а також етапи її практичної реалізації;

- уперше науково обґрунтовані підходи щодо диференціації фізичних вправ у кожній групі дітей, розподілених за формою церебрального паралічу та рівнями моторного розвитку за класифікацією GMFCS для оволодіння життєво необхідних рухових умінь та навичок;

- уперше визначені показники вертикальної стійкості тіла та вестибулярного аналізатора у дітей молодшого шкільного віку з урахуванням форми церебрального паралічу та рівня моторного розвитку за класифікацією GMFCS;

- доповнено дані антропометричних показників та рухової підготовленості дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу;

- доповнено дані про можливість застосування скороченого тестування GMFM ITEM SET в діагностиці розвитку моторних функцій у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу;

- набули подальшого розвитку уявлення про сучасні підходи до організації занять з фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку з різними формами церебрального паралічу та рівнем моторного розвитку за класифікацією GMFCS.

Практичне значення дисертаційного дослідження надзвичайно велике, полягає воно:

- у корекції рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу в процесі фізичного виховання;

- у сприянні оволодінню ними життєво необхідними руховими вміннями та навичками у результаті впровадження технології, запропонованої автором.

Практичну цінність підтверджено актами впровадження результатів роботи у навчально-виховний процес спеціальної середньої загальноосвітньої школи №90 та Дніпропетровського навчально-реабілітаційного центру №1; а також в

навчальний процес трьох закладів вищої освіти: Бердянського державного педагогічного університету з дисципліни «Адаптивне фізичне виховання», Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту та Запорізького національного університету з дисципліни «Корекційна педагогіка».

Стислий аналіз змісту і стилю дисертаційної роботи. Основний зміст дисертації представлений у вступі і п'яти розділах. У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, визначено особистий внесок автора, наведено дані щодо апробації та впровадження в практику результатів дослідження, окреслено етапи дослідження і визначено кількість публікацій за темою дисертації.

У *першому* розділі дисертації **«Сучасні уявлення про корекцію рухових порушень у дітей з церебральним паралічем в процесі фізичного виховання»** виконано теоретичний аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, здійснено систематизацію і узагальнення даних літературних джерел з проблеми дослідження. Аналіз у 1 розділі виконано недостатньо критично; часто матеріал подано не по проблемам, а по авторам; недостатньо чітко систематизовано, наприклад підрозділи 1.2 Особливості організації процесу адаптивного фізичного виховання дітей з церебральним паралічем у спеціальних навчальних закладах і 1.1. Аналіз сучасних досліджень, використовуваних в адаптивному фізичному вихованні дітей з церебральним паралічем і за змістом, і за назвою також, подібні.

У *другому* розділі **«Методи та організація дослідження»** подано опис основних методів, що використовувалися, та інформацію про організацію дослідження. Методи, що використовувалися, відповідають завданням, та контингенту обстежуваних. Проте незрозуміло чому пошукувач з усіх фізичних якостей вивчала лише дві: спритність і силову витривалість дітей.

Дисертаційна робота виконана в чотири етапи, які логічно доповнюють один одного: теоретичний аналіз сучасних літературних джерел, констатувального

педагогічного експерименту (68 дітей), опитування фахівців для обґрунтування та розробки корекційної технології та формувальний експеримент (50 дітей).

У *третьому* розділі **«Особливості фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу»** представлено результати констатувального експерименту. Вивчення показників спритності та силової витривалості дозволяють зробити висновок про їх низький рівень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу. Виявлена статистично достовірна різниця ($p < 0,05$) в отриманих показниках у дітей з однаковою формою церебрального паралічу, але з різним рівнем моторного розвитку. Виявлена затримка розвитку рухових функцій в усіх дітей. Показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості та моторного розвитку дітей аналізуються у порівнянні з різними формами паралічу, хоча такого завдання не було сформульовано.

У *четвертому* розділі **«Обґрунтування та розробка технології, яка спрямована на корекцію рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу на основі використання засобів фізичного виховання»** висвітлено теоретичні положення корекції рухових порушень засобами фізичного виховання: описується зміст принципів, форм і методів ФВ) і зміст технології.

Новизна і практичне значення дослідження полягає у обґрунтуванні та розробці пошукувачем диференційованого змісту 5 блоків фізичних вправ: релаксаційного, силового, координаційного, ігрового, рухового для окремих груп дітей.

Починається розділ з аналізу результатів опитування фахівців щодо фізичного виховання з дітьми з церебральним паралічем (про це, до речі, не згадується в авторефераті), на які далі опирається пошукувач при складанні авторської технології.

Технологія корекції рухових порушень застосовувалась впродовж навчального року протягом 9 місяців, охоплювала (68 уроків з фізичної культури:

2 уроки на тиждень). Практична реалізація технології здійснювалась протягом 3-х етапів: початкового, основного, підтримувального, кожен з яких вирішував відповідні завдання. Правда, доцільність поділу на етапи, обґрунтування їх змісту не подається.

Після впровадження авторської технології встановлено, що у всіх дітей ЕГ значно покращились показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості і моторного розвитку, в КГ природи були не такі значні, що, на думку автора, дозволяє визнати розроблену нею технологію як ефективнішу від традиційного адаптивного фізичного виховання (?). Хоча варто зазначити, що про програму занять у контрольній групі не відомо нічого, і достовірність розбіжностей між незв'язаними вибірками не вивчалася, хоча декларувалася автором. Тому виникає запитання чи дійсно авторська технологія ефективніша?

У *п'ятому* розділі *«Аналіз і узагальнення результатів дослідження»* охарактеризовано вирішення завдань дослідження, що дало можливість отримати три групи даних.

Висновки зроблені Чухловіною Валерією Валеріївною достатньо логічні, проте поверхневі, частково обґрунтовані, частково відповідають поставленим завданням (результати дослідження по другому завданню не висвітлено в висновках).

Дисертаційне дослідження є завершеним. Викладені ідеї та розробки, що належать співавторам чи іншим авторам, та критичний аналіз наукових поглядів інших авторів мають посилання на джерела. Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває основні положення дисертації.

Дисертаційна робота написана українською мовою в науковому стилі, з адекватним застосуванням термінології. Оформлення дисертації та автореферату відповідає встановленим вимогам. Проте є зауваження.

Позитивно оцінюючи в цілому виконане дослідження, вважаю за необхідне висловити дисертанту деякі **зауваження і запитання**:

Занадто вузька географія апробації результатів дослідження (м.Дніпро,

Переяслав Хмельницький та Мінськ).

Пункт 1, 2 та 5 наукової новизни ставимо під сумнів. Позаяк розробка технології не може складати наукової новизни дисертаційного дослідження, а лише її практичне значення; «підходи щодо диференціації фізичних вправ у кожної групи дітей» не висвітлені, лише встановлені статистичні розбіжності у показниках дітей різних груп; можливість застосування скороченого тестування GMFM ITEM SET в діагностиці розвитку моторних функцій у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу лише підтверджена, а не доповнена пошукувачем, позаяк була вказана розробниками методики.

У третьому положенні наукової новизни автор чомусь применшила свої здобутки і назвала лише з'ясовані нею рівні рівноваги притаманні для дітей з різними рівнями розвитку і формами паралічу, і «забула» сказати про визначені нею показники силової витривалості контингенту дітей, що обстежувався.

Загальні висновки не повністю відповідають завданням. Висновок по другому завданню – відсутній (а в авторефераті навіть відсутні будь-які дані по 2 завданню), у висновках до 3 розділу дисертації – одне речення (Отримані показники фізичного розвитку не виявили статистично достовірні відмінності ($p > 0,05$) при порівнянні дітей зі спастичною диплегією та спастичним геміпарезом).

Третє завдання (Оцінити рівень фізичної підготовленості та рівень прояву моторних функцій у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу розподілених за класифікацією GMFCS) виконали не повністю, позаяк визначали рівень розвитку лише двох фізичних якостей (спритності та силової витривалості).

Не висвітлено програми занять дітей контрольної групи, тому викликає сумнів чистота експерименту.

Не висвітлені результати педагогічного спостереження.

У таблиці 1 автореферату хотілось би побачити назву або зміст вправи, замість назви фізичної якості (силова витривалість...).

Обчислення медіани і 25% та 75% кватилів потребує пояснення і глибшого трактування.

Оформлення актів впровадження незвичне (не зрозуміла форма впровадження, зміст подано дуже лаконічно, відсутні рекомендації з подальшого застосування, натомість місце впровадження вказано двічі в вступі і в відповідному стовпчику).

Вправи в практичних рекомендаціях описані незрозуміло (координаційний блок I рівень вправа 5, вправа 1, 4 II рівень), деякі вправи небезпечні (випади в парах з руками догори, підскоки на носках п'яти разом), деякі – навіть жорстокі «Почергово штовхати малюка то в область спини, то в область грудей так, щоб навчити його зберігати рівновагу», дозування і методичні вказівки мають лише в окремих випадках.

Склалося враження, що пошукувач намагається набрати необхідну кількість сторінок розташовуючи велику кількість неважливих рисунків (по півсторінки кожен); зловживаючи поданням тексту у вигляді списку (с.42-45, с.50); застосовуючи численні повтори методик, що застосовувалися (в тексті усіх розділів, с.95, 126, 141, навіть перед табл.1 в авторефераті).

Загальний висновок:

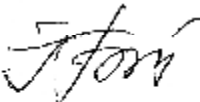
Дисертаційна робота за темою «Корекція рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу в процесі фізичного виховання» Чухловіної Валерії Валеріївни має достатнє теоретичне і суттєве практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливу наукову проблему – корегувати рухові порушення у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу у процесі фізичного виховання. За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих даних та практичним значенням дисертація Чухловіної В.В. відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого Постановою Кабінету

Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
професор завідувач кафедри теорії і методики
фізичної культури Львівського державного
університету фізичної культури

 Т. Р. Болднар

Доктор біологічних наук,
проректор з науки і зовнішніх зв'язків
Львівського державного університету
фізичної культури

А.С.Вовканич

